

Wytyczne KPWr

Sytuacje (EVENT)

<i>Osoba odpowiedzialna (technologia)</i>	Michał Marcińczuk (marcinczuk@gmail.com)
<i>Osoba odpowiedzialna (lingwistyka)</i>	Marcin Oleksy
<i>Udział</i>	Jan Kocoń Jan Wieczorek Tomek Bernaś Michał Wolski

Spis treści:

[Spis treści:](#)

[Założenia](#)

[Co znakujemy](#)

[Tradycyjne wykładniki predykcji](#)

[Złożone znaki predykcji](#)

[Nominalizacje](#)

[Klasy zdarzeń](#)

[Semantyczno-składniowa hierarchia sytuacji](#)

[EVENT_ACTION](#)

[EVENT_STATE](#)

[REPORTING \(anotacja EVENT_REPORTING\)](#)

[PERCEPTION \(anotacja EVENT_PERCEPTION\)](#)

[ASPECTUAL \(anotacja EVENT_ASPECTUAL\)](#)

[I_ACTION \(anotacja EVENT_I_ACTION\)](#)

[I_STATE \(anotacja EVENT_I_STATE\)](#)

[LIGHT_PREDICATE](#)

[Jak znakujemy](#)

[Językowe wykładniki sytuacji](#)

[Predykaty złożone](#)

[Klasy sytuacji a części mowy](#)

[Algorytm postępowania przy oznaczaniu wyznaczników sytuacji](#)

[Schemat działania algorytmu](#)

[Atrybuty sytuacji](#)

[Ogólność \(generality\)](#)

[Biegunowość \(polarity\)](#)

[Negacja zdaniowa](#)

[Negacja wyrazowa](#)

[Modalność \(modality\)](#)

[Czas \(tense\)](#)

[Aspekt \(aspect\)](#)

[Analiza przypadków szczegółowych](#)

[Referencje](#)

[\[TimeML\]](#)

[\[składnia\]](#)

[\[inne\]](#)

Założenia

★ Definicje

- Sytuacja – akcja (zdarzenie, czynność, proces, działanie, wypadek, akt) lub stan (a także ich zbiory) rozpatrywane na poziomie pozatekstowym.
- Językowy wykładnik sytuacji – fragment tekstu denotujący pewną sytuację. Dla uproszczenia znakowania językowe wykładniki sytuacji reprezentowane są przez głowę frazy będącej wykładnikiem (por. [Jak znakujemy](#)).

★ Interesują nas przede wszystkim słowa odnoszące się do sytuacji elementarnych, konkretnych, których zajście (w przeszłości, teraźniejszości lub przyszłości) można jasno wskazać. Mimo to **znakujemy**:

- wzorce zachowań, a więc sytuacje o charakterze zwyczajowym, np.
 - “Marek **chodzi** do kina”, “Marek **chodzi** codziennie do kina.”,
Przykład z sytuacją elementarną: “Marek **idzie**_[ACTION] do kina dzisiaj wieczorem”,
“idzie” zostanie oznaczone, ponieważ jest mowa o konkretnej sytuacji; podobnie w zdaniu: “Marek przez dwa tygodnie **chodził**_[ACTION] codziennie do kina”
 - “Marta często **farbuje** włosy”

- sytuacje wszechczasowe (lub ponadczasowe), zdarzeń i stanów będących definicjami, prawami, np.
 - “krew **pły**nie w żyłach”,
 - “ptaki **lata**ją”.
Przykład z sytuacją elementarną: “**widziałem**_[PERCEPTION], jak ptak **leciał**_[ACTION] nad **łąką**” czasownik “leciał” odnosi się do konkretnej sytuacji, która miała miejsce.

Informacja o zwyczajowości, wszechczasowości zostanie dodana jako atrybut.

- ★ Rozumienie sytuacji elementarnych, konkretnych, których zajście (w przeszłości, teraźniejszości lub przyszłości) można jasno wskazać, wiąże się przede wszystkim z kategorią czasu. Nie należy jednak utożsamiać takich sytuacji ze zdarzeniami/zdaniami faktywnymi, więc takimi, które rzeczywiście miały lub mają miejsce (podlegają falsyfikacji w momencie mówienia). Chodzi tu raczej o rozróżnienie akcji, których przebieg wiąże się z konkretnym momentem (odcinkiem) czasu i akcji o znacznej czasowej rozciągłości, nie związanych z żadnym konkretnym momentem (odcinkiem) czasu. Tak więc jest dla nas istotne rozbicie nie na zdania faktywne i niefaktywne, ale na aktualne i nieaktualne (habitualne i omnitemporalne) (por. Laskowski 1998, 172-174). Z tego względu dopuszczamy anotowanie sytuacji odnoszących się do przyszłości.

Podobnie traktujemy kategorię trybu. Nienacechowany modalnie jest jedynie tryb oznajmujący, co nie znaczy, że nie dopuszczamy anotacji form trybu rozkazującego czy przypuszczającego. Między innymi temu służy tag <MAKEINSTANCE>.

Informacja o modalności zostanie wprowadzona na kolejnym etapie znakowania.

- ★ Znakujemy różne formy wyrażania sytuacji, nie tylko czasowniki (zob. punkt [Co znakujemy](#)).
- ★ Wyróżniamy siedem klas sytuacji: ACTION, STATE, REPORTING, PERCEPTION, ASPECTUAL, I_ACTION, I_STATE (zob. punkt [Klasy zdarzeń](#))
- ★ Jeden czasownik (lub inny tekstowy wyznacznik sytuacji) może należeć do różnych klas w zależności od kontekstu, w jakim się pojawia. Jednym z kluczowych pytań jest, czy doszło do sytuacji powiązanej z sytuacją analizowaną. Odpowiadając na to pytanie, możemy odróżnić na przykład kategorię Aspectual od kategorii I_State:

zrezygnował z dalszej podróży	- Aspectual
zrezygnował z podróży do Anglii	- I_State

- ★ Zawsze znakujemy pojedynczy token. W przypadku fraz najczęściej będzie to głowa (zob. [Jak znakujemy](#))

Co znakujemy

W tej części rozważymy, na które składniki zdania zwrócić uwagę, przystępując do znakowania sytuacji. Głównym celem będzie odpowiedź na pytanie, które z nich znakujemy.

Tradycyjne wykładniki predykcji

Jodłowski (31-33) wskazuje na następujące wykładniki predykcji:

1. czasowniki
 - 1.1. osobowa forma czasownika
 - 1.2. formy na *-no*, *-to*
 - 1.3. czasownik niefleksyjny nieosobowy (*trzeba*, *można...*)
 - 1.4. czasownik niefleksyjny momentalny (*ciach*, *lu...*)
2. deklinacyjna forma orzecznika (*Śląsk mistrzem Polski*)¹
3. krótka forma przymiotnika w formie orzecznika (forma rzeczownikowa: *zdrow*, *wart...*)
4. inne formy orzecznika w pozycji po podmiocie²
5. wyraz *to* jako łącznik
6. rzeczowniki *żał*, *wstyd*, *strach*, *pora* itp.
7. przysłówki, zaimki przysłówne i modulanty sugerujące możliwość zastosowania czasownika jako ich substratu (np. *Na mnie już nie licz. Trudno*, *musisz wybierać*)
8. kontekst, sytuacja lub charakter informacji sugerujące domyślność predykcji (np. *Sam jestem. Żona na nieszporach*)
9. akcent lub intonacja
10. pauza (*Felek już student, Elżunia - panna sklepowa*)

Przyjmujemy, że wszystkie te formy poza akcentem i intonacją, które nie są do wychwycenia w tekstach pisanych, stanowią dla nas językowe wykładniki sytuacji. Nie wyczerpuje to jednak ich listy. Inną sprawą jest sposób ich znakowania, problematyczny zwłaszcza w przypadku złożonych znaków predykcji. Ten problem zostanie opisany w podrozdziale [Jak znakujemy](#).

Złożone znaki predykcji

Specyfikacja TimeMLowa dla języka angielskiego uwzględnia złożone sposoby orzekania. Niezadowolające są jednak: przejrzystość klasyfikacji (z tego względu w niniejszym opracowaniu proponujemy własną jej interpretację) oraz metody znakowania, którym brak systematyki.

¹ Nie wymaga łącznika

² Krótka forma przymiotnika nie wymaga podmiotu: w wyrażeniu: "Zdrow chłop jak rzepa" mamy już wyrażoną predykcję, w odróżnieniu od wyrażenia: "Zdrowy chłop jak ryba", w przypadku którego nie możemy już o niej mówić.

Strukturalną klasyfikację polskich orzeczeń przedstawia Tabela 1:

strukturalna klasyfikacja orzeczeń

orzeczenia									
proste ¹		złożone ²							
A syntetyczne ³	B analityczne ⁴	(słowno-)jimienne		nieimienne					
		C z łącznikiem werbalnym	D z łącznikiem niewerbalnym	czasowniki			+ nieosobowe się H	+ czasownik	frazy
				modalne E	niewłaściwe i predykatywy F	fazowe G			
				+ bezokolicznik					
<i>Piszę list do Wiesława.</i> <i>Wiesław właśnie myje się</i>	<i>Boję się Wiesława.</i> <i>Będę pisać list.</i> <i>Przyjechałeś do Wiesława.</i>	<i>być, zostać, stać się, stawać się, wydawać się, okazać się, okazywać się, nazywać się</i>	<i>to, oto</i>	<i>Muszę odwiedzić Wiesława.</i>	<i>Niepodobna zostać tutaj.</i>	<i>Zaczęło padać.</i>	<i>Mówi się, że Wiesław to agent.</i>	<i>Nie idę na party do Wiesława.</i>	<i>Wiesław zawsze darł koty z Antonią</i>

¹Jednoleksmowe (forma gramatyczna jednego leksemu)

²Ponadjednoleksmowe (formy gramatyczne minimum dwóch leksemów)

³Wyrażone formą syntetyczną czasownika (jeden wyraz tekstowy)

⁴Wyrażone formą analityczną czasownika (minimum dwa wyrazy tekstowe)

Tabela 1 Strukturalna klasyfikacja orzeczeń

Interesującą klasyfikację złożonych predykatów przedstawia Ewa Jędrzejko (2011, 34-37)³. W skrócie można ją przedstawić następująco:

- (J1)
standardowe predykaty nominalne z czasownikami o funkcji łącznika: *być, stać się...*
- (J2)
predykaty modalne z czasownikami: *móc, musieć, należy...*
- (J3)
predykaty fazowo-aspektualne z czasownikami: *zacząć, trwać, przestać...*
- (J4)
frazy z współznaczącymi czasownikami generycznymi (synsemantycznymi): *robić, czuć, mieć, doświadczać*, element werbalny nie niesie dodatkowych znaczeń, poza tymi wyrażonymi przez element nominalny, a całość jest właściwie synonimiczna z pełnym czasownikiem (*robić pranie = prać; odczuwać zaniepokojenie = niepokoić się; doznać cierpienia = cierpieć*)

³ W dalszej części wytycznych będziemy się posługiwać klasami przedstawionymi przez Ewę Jędrzejko, będziemy używać oznaczeń J1-J6 w odniesieniu do kolejnych klas złożonych znaków predykaty

5. (J5)
peryfrastyczne predykaty o charakterze metaforycznym - pełnoznaczące, konkretne czasowniki są użyte w tych konstrukcjach metaforyczne, są motywowane przez konceptualne metafory (*brać udział, podnieść głos*)
6. (J6)
idiomy (*pleść, co ślina na język przyniesie, zadzierać nosa*)

Zasadnicza różnica pomiędzy 4 a 5 typem polega na tym, że w przypadku 4 czasowniki nie wprowadzają dodatkowej zawartości modyfikującej wartość predykatu nominalnego, zmieniają jedynie perspektywę funkcjonalną, pomagają zaliczyć sytuację do określonej klasy (akcja, stan...) i wprowadzają gramatyczne właściwości czasownika (czas, aspekt, osobę...). Frazy te mają charakter endocentryczny.

Różny będzie sposób znakowania powyższych wyrażeń (por. rozdział [Jak znakujemy](#)). W przypadku niektórych wyrażeń złożonych będziemy mieli do czynienia z dwiema sytuacjami, a więc z dwoma tagami "Event".

Nominalizacje

Naszym zadaniem jest wydobywanie opisów sytuacji, a nie analiza składniowa. Nie można więc pominąć nominalizacji. W węższym (transformacyjnym) rozumieniu tego terminu nominalizacje to nazywające sytuacje konstrukcje odczasownikowe właściwie bez względu na to, czy mają charakter regularnych transformacji (gerundia), czy konstrukcji nieregularnych, zawierających rozmaite derywaty odczasownikowe, których znaczenie kategoriale można sparafrazować słowami: 'to, że ktoś coś robi' (np. *krytyka, odmowa, śmiech, nawijka, odwiert*).

Istotnie, przyjmujemy, że nominalizacja to "żywy, należący do gramatyki danego języka proces imiennej formalizacji danej (scharakteryzowanej) struktury predykatowo-argumentowej, traktowanej jako hipotetyczny model zdania w płaszczyźnie semantycznej. Rezultatem tego procesu jest taki typ grupy imiennej, która na płaszczyźnie składniowej (formalnej) jest w określony sposób skorelowana ze zdaniem, czyli werbalną realizacją tego samego modelu propozycjonalnego" (Topolińska 1984, 355). Jak pokazuje jednak np. Ewa Jędrzejko (1993) system języka jest zdolny do tworzenia nazw formalnie niemotywowanych, "ale funkcjonujących na zasadzie transpozycji semantycznej i relacji supletyvizmu (*miłość - kochać, uroda - ładny, klęska - pokonać* itp., także wtórnie werbalizowanych za pomocą czasowników synsemantycznych: *czuć radość, mieć urodę, ponieść klęskę* itp.)" (1993, 46-47). Przyjmując argumenty Ewy Jędrzejko (1993, 53-56), opowiadamy się za leksykalistyczną, a nie transformacyjną interpretacją nominalizacji. Włączamy tym samym w zakres anotacji nominalizacje za pomocą supletywnych N_{Abstr} typu: *pożar, klęska, zgiełk* itp. nazw sytuacji, które nie mają odpowiedników czasownikowych, ale zachowują rekcję i uzyskują zdolność zdaniotwórczą poprzez wtórną werbalizację.

Aby ustalić, czy dane słowo wprowadza zdarzenie, należy więc sprawdzić, czy możliwe jest wyrażenie tej samej informacji przy pomocy czasownika, np.

- “[przyjazd Marka](#)” → “[Marek przyjechał](#)”,
- “[Nadjeżdżający pociąg potrafił dwie osoby](#)” → “[Pociąg nadjechał i potrafił dwie osoby.](#)”

lub wtórnej werbalizacji, np.

- “[klęska Celticu Glasgow](#)” → “[Celtic Glasgow poniósł klęskę](#)”,

Skoro opowiadamy się za leksykalistyczną interpretacją nominalizacji, uznając za wykładniki sytuacji nie tylko gerundia, ale i inne rzeczowniki odczasownikowe (także nazwy formalnie niemotywowane i funkcjonujące na zasadzie supletywizmu), konsekwentnie przyjmujemy za możliwe wykładniki sytuacji także inne (poza imiesłowowymi) formacje przymiotnikowe (nominalizacje adiektywne), np. *zmarły chłopak*, *martwe zwierzę*. Należy jednak uważać na nominalizacje, które korespondują ze zdaniami o strukturze [N *jest* Adj], a więc na formacje typu: *miłe spotkanie*, *wygodny dom*, *kobieta okrutna*. Tego typu formy w tym momencie odrzucamy ze względu na ograniczenia dotyczące anotacji orzeczeń imiennych (por. [Jak znakujemy](#)). *Pomocą w określeniu, czy przymiotnik funkcjonuje na zadzie nominalizacji są wskazania Słowosieci - jeśli przymiotnik ma w Słowosieci przypisaną rolę może być traktowany jak sytuacja (np. opuszczony).*

Pewien problem stanowi określenie, na ile mamy do czynienia z nominalizacją realizującą określone zdanie (głęboką strukturę predykatowo-argumentową), a na ile z formami “urzeczowionymi”. W przypadku wyraźnego uprzedmiotowienia (np. jest to subiekt, obiekt, wytwór, środek, miejsce... akcji lub stanu), nie znakujemy, ale należy patrzeć na szerszy kontekst zdania lub całego dyskursu) i ocenić, na ile nominalizacja jest ważna w ciągu wydarzeń, np. w zdaniu:

Oberwało się też pracującej w urzędzie Barbarze Zając, która jako świadek zajścia zeznawała przeciwko szefowi. Miesiąc po procesie dostałam wypowiedzenie.

Pojawia się forma *wypowiedzenie*, którą można potraktować jako nazwę dokumentu, jednakże w ciągu opisywanych zdarzeń jest to wyznacznik znaczącej sytuacji - informuje (przynajmniej) próbie zwolnienia określonej osoby z pracy jako konsekwencji wcześniej opisywanych zdarzeń. W takiej sytuacji *wypowiedzenie* należałoby oznaczyć jako ACTION.

Lub:

Dublet (tzw. podwójna korona) – termin w piłce nożnej, oznaczający zdobycie mistrzostwa i pucharu kraju w tym samym sezonie.

[Test 1] Test na nominalizację (1)

Test sprawdzający, czy dane słowo jest nominalizacją, polega na połączeniu go z którymś z light predicate’ów (przynajmniej jednego z [tych](#)) i sprawdzeniu sensowności frazy. Tym sposobem do nominalizacji zostaną zaliczone np. rzeczowniki: powódź (np. *powódź trwała*), wypadek (*zdarzył się wypadek*), kampania (*kampania trwała*), sekcja (*dokonać sekcji*).

Znaczenie kategoriale można sparafrazować słowami: 'to, że ktoś coś robi' (np. krytyka, odmowa, śmiech, nawijka, odwiert).

[Test 2] Test na nominalizację (2)

Należy wyraźnie odróżnić relację pomiędzy czasownikiem a nominalizacją od relacji pomiędzy rzeczownikiem a formacją czasownikową z wbudowanym argumentem. Przykładem pierwszej relacji niech będzie relacja pomiędzy *przyjazd* a *przyjechał*, drugiej zaś relacja pomiędzy *srebro* a *srebrzyć*. W pierwszym przypadku kierunek motywacji to czasownik → rzeczownik, w drugim zaś rzeczownik → czasownik. *Srebrzyć* oznacza tyle co *pokrywać srebrem*, a więc derywowane jest od rzeczownika funkcjonującego jako językowe wyrażenie argumentu w strukturze predykatowo-argumentowej. Takich form nie zaliczamy do nominalizacji.

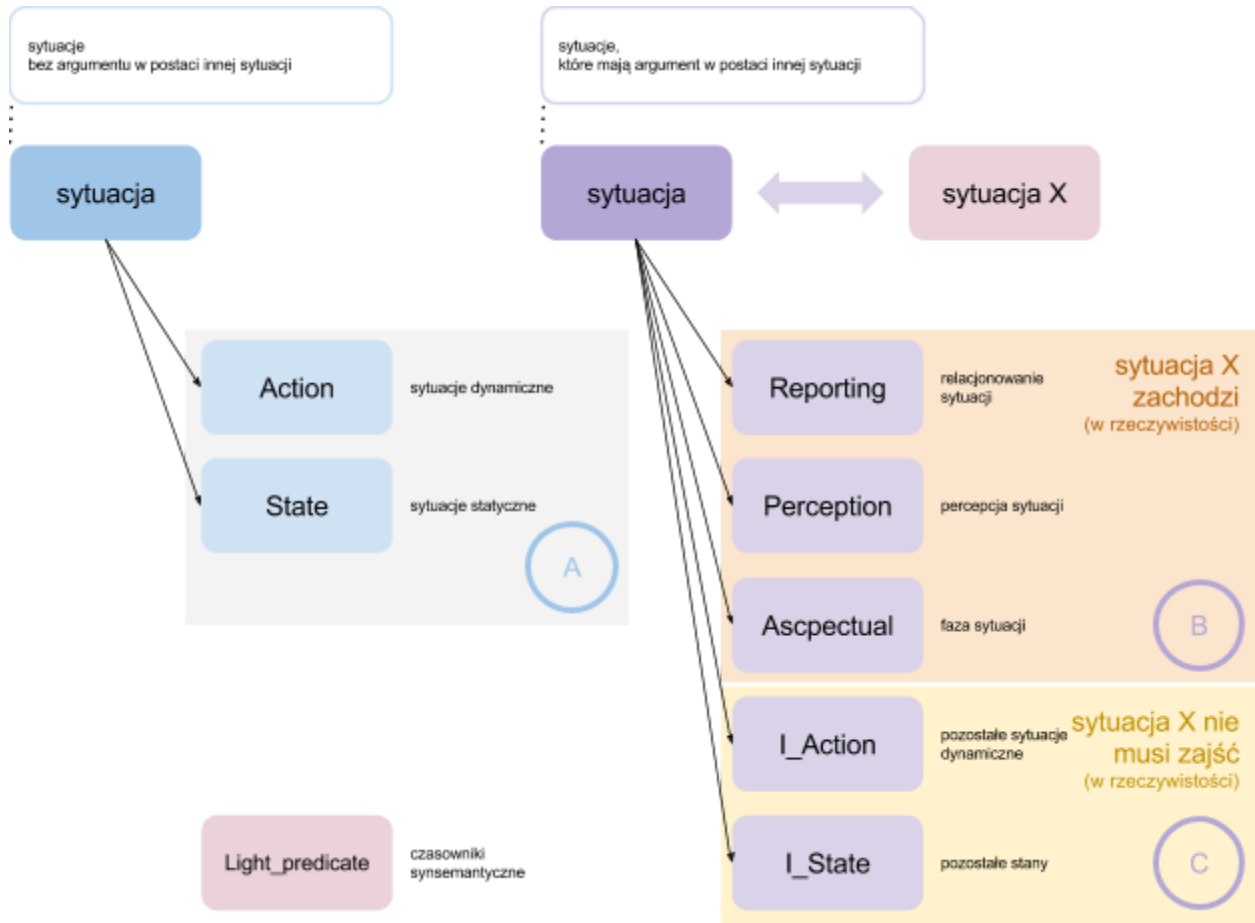
Rzeczownik powinien przejść przynajmniej jeden z powyższych testów.

Klasy zdarzeń

Podział sytuacji w specyfikacji TimeML tylko częściowo pokrywa się z klasyczną klasyfikacją czasowników opartą na przykład na schemacie Vendlerowskim czy klasycznej już koncepcji Laskowskiego (1998, 152-156). Został zaznaczony właściwie tylko podział na sytuacje dynamiczne i statyczne (ACTION vs. State oraz I_Action vs. I_State). Może to wynikać z faktu, że opisy sytuacji przyjmowane w tym standardzie to nie tylko formy czasowników. Najważniejszym jednak powodem wydaje się nastawienie na określony cel. Proponowana typologia ma służyć przede wszystkim wychwytywaniu relacji między sytuacjami. Daje się więc zauważyć (niewskazany *explicite* w specyfikacji TimeML) podział sytuacji na dwie grupy:

- sytuacje, które nie mają argumentu w postaci innej sytuacji
- sytuacje, które takiego argumentu wymagają (lub taki argument dopuszczają).

Uproszczony schemat wyglądałby następująco:

Rys. 1 Typologia sytuacji

Podsumowując, wyróżniamy dwa główne kryteria podziału sytuacji:

Przebieg w czasie:

- statyczne,
- dynamiczne,

Dopuszczalny argument:

- sytuacje, których argumentem może być inna sytuacja,
- sytuacje, których argumentem nie może być inna sytuacja.

Pełna hierarchia kategorii została przedstawiona w punkcie [Semantyczno-składniowa hierarchia sytuacji](#).

[Założenie pomocnicze 1]

Sytuacje z grupy B i C (Reporting, Perception, Aspectual, I_Action, I_State) oznaczamy także wtedy, gdy ten argument nie został wyrażony w tekście w formie, która podlega anotacji. A więc wprowadzamy taką anotację zarówno w przypadku zdania:

- Marek **powiedział**_[REPORTING] nam dużo o górach,

jak i zdania:

- Marek nam **powiedział**_[REPORTING], że **idzie**_[ACTION] już do domu.

dla którego zostaną wprowadzone dwie anotacje (Reporting i Action) ze względu na to, że raportowaniu (*powiedział*) podlega wyrażona w zdaniu akcja (*idzie*). Należy przy tym pamiętać, że nie wykraczamy w analizie poza granice zdania.

Nieco inny przykład, lecz rodzący podobne konsekwencje, to zdanie:

- Według projektu **miał**_[I_STATE] to **być** sześciomiejscowy metalowy dolnopłat pasażerski z silnikiem Pratt-Whitney Wasp o mocy 420 KM.

Występują w nim dwa powiązane czasowniki (*miał* i *być*). Argument w postaci czasownika “być” nie podlega znakowaniu ze względu na swoją gramatyczną funkcję, lecz zostanie wprowadzone oznaczenie (I_State) dla czasownika “mieć”, gdyż kontekst wskazuje na powiązanie z inną sytuacją, ale:

- Według projektu **miał**_[I_STATE] **powstać**_[ACTION] sześciomiejscowy metalowy dolnopłat pasażerski z silnikiem Pratt-Whitney Wasp o mocy 420 KM.

Do kategorii I_Action i I_State zaliczamy wykładniki na podstawie kontekstu.

Semantyczno-składniowa hierarchia sytuacji

1. pełnoznaczące [brak nazwy]
 - 1.1. statyczne [brak nazwy]
 - 1.1.1. bez argumentu zdarzeniowego **[STATE]**
 - 1.1.2. z argumentem zdarzeniowym (nie musi wystąpić w tekście) **[I_STATE]**
 - 1.2. dynamiczne [brak nazwy]
 - 1.2.1. bez argumentu zdarzeniowego **[ACTION]**
 - 1.2.2. z argumentem zdarzeniowym (nie musi wystąpić w tekście) [brak nazwy]
 - 1.2.2.1. **[REPORTING]**
 - 1.2.2.2. **[PERCEPTION]**
 - 1.2.2.3. **[ASPECTUAL]**
 - 1.2.2.4. **[I_ACTION]**
 2. niepełnoznaczące (wymagają uzupełnienia w postaci nominalizacji) **[LIGHT_PREDICATE]**

EVENT_ACTION

[\[next class\]](#) [\[index\]](#)

Sytuacje dynamiczne, które nie wiążą się z argumentem w postaci innej [sytuacji](#) (zob. [REPORTING](#), [PERCEPTION](#), [ASPECTUAL](#), [I_ACTION](#)). Chodzi tu o pewien potencjał wykładnika sytuacji tzn. w ramie walencyjnej wyrażenia nazywającego daną sytuację nie znajduje się jako argument inna sytuacja. Konsekwencją takiego podejścia jest [Założenie pomocnicze 1](#).

EVENT_STATE

1. [\[next class\]](#) [\[first class\]](#) [\[index\]](#)

Stany to sytuacje polegające na tym, że ktoś/coś jest kimś/czymś, ktoś/coś jest jakimś [Apresjan 2000, 47-48]. Jako EVENT_STATE znakujemy stany niewyróżnione jako [I_STATE](#).

[Test 3] Test na Stan

Określając przynależność danego wykładnika do kategorii STATE, można posilkować się wskazaniem [Słownosieci](#), śledząc ścieżkę hiperonimów i sprawdzając, czy istnieje ścieżka (bez nawrotu), która prowadzi do sztucznego synsetu “czasownik stanowy”.

Wskazania Słownosieci nie są jednak ostateczne. Przyjmujemy, że można podjąć inną decyzję (np. w odniesieniu do czasownika “myśleć”), opierając się jednak bezwzględnie na poniższych wskazaniach:

Należy, że wedle klasycznej klasyfikacji semantycznej stany to *imperfectiva tantum* (są zawsze niedokonane). Stan “charakteryzuje się stabilnością, pełną niezmiennością swego przebiegu w czasie” (Laskowski, 153).

- “**Mieszkali**_[EVENT_STATE] tam przez 2,5 roku.”

Cechy sytuacji zaliczanych do klasy klasy STATE:

1. niedynamiczność,
2. niezmienność w czasie,
3. aspekt niedokonany,
4. brak pary aspektowej (typu: jadł — zjadł)
5. brak łączliwości z przysłówkami oznaczającymi zmianę (typu: intensywnie, szybko)

Znakujemy tylko te stany, które zostały wyrażone czasownikami, przy czym czasownikami są dla nas również predykatywy (np. *brak*)

[Częsty błąd 1]

Konstrukcja bierna nie równa się stanowi. Należy zastanowić się nad sensem podstawowej formy czasownika, np. *został zabity*, nie oznacza stanu, ale odnosi się do akcji *zabijania*, bo w głębszej strukturze tego wyrażenia tkwi to, że ktoś kogoś zabił, czyli dokonał czegoś.

Podobnym przykładem jest forma *związany*, którą zgodnie ze wskazaniem Słownosieci należy traktować jako Action.

REPORTING (anotacja EVENT_REPORTING)

[\[next class\]](#) [\[first class\]](#) [\[index\]](#)

Akcja osoby lub instytucji polegająca na informowaniu o jakiejś sytuacji, relacjonowaniu jej, np. *mówić, raportować, opowiadać, wyjaśniać, przedstawiać,...*

Reguły:

Co ważne, pojawienie się kategorii "Reporting" powinno oznaczać zaistnienie jakiejś innej (relacjonowanej) sytuacji.

Przykłady:

- "Perkusista **wyjaśnił**_[REPORTING], iż odejście_[ACTION] z zespołu "jest dla mnie pozytywnym ruchem naprzód (...)"
- "W dniu 14 października 1938 roku von Blücher **raportował**_[REPORTING] do szefa wydziału MSZ w Berlinie, Gründherna, iż władze szwedzkie zamierzają fortyfikować_[ACTION] Wyspy Alandzkie obawiając się ataku niemieckiego na ten archipelag."

PERCEPTION (anotacja EVENT_PERCEPTION)

[\[next class\]](#) [\[first class\]](#) [\[index\]](#)

Sytuacje polegające na fizycznej percepcji innych sytuacji, np. *zobaczyć, usłyszeć*. Jest to druga kategoria (po Reporting), która powinno oznaczać zajście jakiejś innej sytuacji.

- Świadkowie powiedzieli policji, że **widzieli**_[PERCEPTION] uciekającego_[ACTION] człowieka.
- **Słyszeliśmy**_[PERCEPTION] tysiące małych eksplozji_[ACTION] tam w dole.

Tego typu sytuacje są powiązane z rolą świadka zdarzenia i wiąże się z nimi swego rodzaju bierność subiekta.

ASPECTUAL (anotacja EVENT_ASPECTUAL)

[\[next class\]](#) [\[first class\]](#) [\[index\]](#)

Zdarzenie określające zmianę fazy trwania innej sytuacji. Fazy odnoszą się do sytuacji, które rzeczywiście zaszły/zachodzą, należy więc pod tym względem tej samej podgrupy co Reporting i Perception.

Fazy sytuacji:

1. Rozpoczęcie, np. *zacząć, inicjować*
 - “Rząd **rozpoczął**_[ASPECTUAL] prace nad nową ustawą.”
 - “W drugiej połowie 1930 roku na zamówienie_[ACTION] Ministerstwa Komunikacji inż. Stanisław Prauss **rozpoczął**_[ASPECTUAL] prace_[ACTION] projektowe nad sześciomiejscowym samolotem pasażerskim.”
2. Wznowienie, np. *restartować, wznowić*
 - “Rząd **wznowił**_[ASPECTUAL] prace_[ACTION] nad ustawą.”
3. Przerwanie, np. *przestać, odstąpić, odwołać, zwolnić, zrezygnować*
4. Zakończenie, np. *skończyć*.
5. Kontynuacja, np. *kontynuować, trwać*

I_ACTION (anotacja EVENT_I_ACTION)

[\[next class\]](#) [\[first class\]](#) [\[index\]](#)

Akcja podejmowana w związku z inną sytuacją. Argumentem akcji intensjonalnej jest inne zdarzenie, które powinno (ale nie musi) być wprost wyrażone w tekście. Intensjonalność w logice jest rozumiana jako “własność połączeń zdaniowych (zdań złożonych) polegająca na tym, że ich wartość prawdziwościowa (tj. prawda lub fałsz) nie wynika wyłącznie z prawdy lub fałszu zdań składowych, lecz także z innych czynników, takich jak np. sposób połączenia i kolejność występowania”. W naszym ujęciu intensjonalność jest własnością sytuacji polegającą na tym, że jej prawdziwość nie jest uzależniona od prawdziwości (rozumianej jako zajście) sytuacji będącej argumentem. Oczywiście przy przestrzeganiu praw regulujących komunikację językową (chodzi tu zwłaszcza o Grice’owską masymę jakości).

1. (próba wykonania akcji) *próbować...*
2. (opóźnienie) *przekładać, opóźniać...*
3. (uniknięcie) *zapobiegać, unikać...*
4. (dyrektywy) *prosić, namawiać, rozkazywać...*

5. (obietnice) *obietnyc*, *zapewnić*, *oferować*, *zdecydować*, *zgodzić się*
6. (przysięgi) *przysięgać*
7. (propozycje, asercje) *twierdzić*, *sugerować*

I_STATE (anotacja EVENT_I_STATE)

[\[next class\]](#) [\[first class\]](#) [\[index\]](#)

Zwroty wprowadzające możliwe sytuacje lub stany. Argumentem I_State nie muszą więc być inne stany (State).

Sytuacje oznaczane tagiem I_State mają charakter stanów odnoszących się do alternatywnych lub możliwych światów.

1. (myślenie) *wierzyć*, *myśleć*, *wyobrażać sobie...*
2. (wola) *chcieć*, *pragnąć*, *lubić...*
3. (oczekiwania) *oczekiwać*, *planować...*
4. (emocje i uczucia) *bać się*, *martwić się...*
5. (potrzeby) *potrzebować*, *wymagać⁴...*
6. (gotowość) *być gotowym*, *być przygotowanym...*
7. (potencja) *móc*, *nie móc...*

Sytuacje zaliczane do kategorii I_State spełniają również [wymagania stawiane przed sytuacjami z kategorii State](#).

LIGHT_PREDICATE

[\[first class\]](#) [\[index\]](#)

Do tej klasy należą czasowniki o charakterze pomocniczym (ang. *light predicate*), a więc współznaczące czasowniki generyczne (synsemantyczne), o znaczeniu bardzo ogólnym, np. *robić*, *czuć*, *mieć*, *doświadczać*. Zawsze stanowią one element werbalny predykatów złożonych z *light predicate* i [nominalizacji](#), który nie niesie dodatkowych znaczeń poza tymi wyrażonymi przez element nominalny (por. [Złożone znaki predykacji](#)), a służy przede wszystkim do wtórnej werbalizacji.

Cechy sytuacji zaliczanych do klasy LIGHT_PREDICATE:

1. **synsemantyczność:**

light predicate pełne znaczenie otrzymuje dopiero po połączeniu z nominalizacją, np. *wykonać* jest mało informatywne, a uzyskuje konkretne znaczenie w połączeniu z nominalizacją typu: *skok*, *podłączenie*, *sekcja*;

⁴ W znaczeniu <niezbędnie potrzebować czegoś, nie móc się obejść bez czegoś>

2. produktywność:

połączenia nominalizacji z light predicatem są powtarzalne w systemie języka, nie są frazeologizmami, np. *wykonać skok*, *wykonać podłączenie*, *wykonać sekcję*

Produktywność powinno się sprawdzać, posilkując się wynikami poszukiwania kolokacji badanego czasownika (kandydata na light predicate) w NKJP ([link](#)). Jeśli dany kandydat łączy się z nominalizacjami różnych czasowników (np. *przeprowadzać* łączy się z: *transakcja*, *kontrola*, *wywiad... badać (badania)...*)

Uwaga!

Połączenia frazeologiczne można odnaleźć w Słownosieci, np. obecność w Słownosieci wyrażenia *wysnuć wniosek*, świadczy o tym, że *wysnuć* (przynajmniej w tym połączeniu nie jest light predicatem).

3. zgodność subiektów:

subiekt light predicate'u to jednocześnie subiekt akcji bądź stanu wyrażonych nominalizacją, np. nie jest light predicatem (predicate'em;) *przyjąć* w wyrażeniu *przyjąć rozwiązanie*, gdyż kto inny *przyjmuje*, kto inny *rozwiązuje*.

4. szersze znaczenie:

light predicate jest czasownikiem o szerszym znaczeniu niż znaczenie nominalizacji; light predicate niejednokrotnie może być hiperonimem czasownika, którego semantycznym odpowiednikiem jest nominalizacja, np. w wyrażeniu *zrobić skok* mamy do czynienia z light predicatem *zrobić*, który jest hiperonimem czasownika *skoczyć*; podobną sytuację mamy w przypadku wyrażenia *czuć obawę*

5. identyczność zdarzeń:

nie chodzi o identyczność semantyczną, ale o odnoszenie się do tego samego zdarzenia (wyrażenia mają w danym kontekście taką samą denotację/zakres przy innej konotacji/treści).

Przykłady czasowników z klasy Light predicate:

- przeprowadzić/przeprowadzać (np. *przeprowadzić operację*)
- dokonać/dokonywać (np. *dokonać rozboju*)
- wyrazić/wyrażać (np. *wyrazić zgodę*)
- wykonać/wykonywać (np. *wykonać sekcję*)
- poddać/poddawać (np. *poddać kremacji*)
- mieć miejsce (np. *zamieszki miały miejsce*)
- spowodować/powodować (np. *spowodować sparaliżowanie*)
- dojść/dochożyć (np. *doszło do wypadku*)
- odbyć się/odbywać się (np. *spotkanie odbyło się*)
- odnieść/odnosić (np. *odnieść obrażenia*)
- zadać/zadawać (np. *zadać pytanie*)
- objąć/obejmować (np. *objąć patronatem*)

Uwaga!

W konstrukcji biernej z nominalizacją tagiem LIGHT_PREDICATE zostanie oznaczony imiesłów bierny, np.

Michael Schiavo **chce**_[_STATE], aby jego żona została **poddana**_[LIGHT_PREDICATE] **kremacji**_[ACTION]

Jak znakujemy

Językowe wykładniki sytuacji

Językowe wykładniki sytuacji i ich znakowanie przedstawia poniższa tabela:

wykładnik	typ	podtyp	podtyp		znakowanie	pos	
czasownik	forma osobowa	w orzeczeniu prostym	syntetycznym	A	znakujemy		
			analitycznym	B	znakujemy głowę		
		w orzeczeniu złożonym	łącznik	C	nie znakujemy		
			modalny	D	znakujemy głowę		
			fazowy	E	znakujemy głowę		
			czasownik generyczny	F	znakujemy głowę		
			składnik metafory, idiomu	G	znakujemy głowę		
	bezosobniki		H	znakujemy			
	czasowniki niefleksyjne nieosobowe		I	znakujemy			
	czasowniki niefleksyjne momentalne		J	znakujemy			
	bezokolicznik		K	znakujemy			
	deklinacyjna forma orzecznika				L	nie znakujemy	
	krótka forma orzecznika				M	nie znakujemy	
	inne formy orzecznika w pozycji po podmiocie				N	nie	
					znakujemy/znakujemy		
to				O	nie znakujemy		
żał...				P	znakujemy		
przysłówki, modulanty				Q	nie znakujemy		
kontekst				R	nie znakujemy		
akcent, intonacja				S	nie znakujemy		
pauza				T	nie znakujemy		
nominalizacja				U	znakujemy		
imiesłów				V	znakujemy		

wykładniki predykcji wg Jodłowskiego

Tabela 2 Językowe wykładniki sytuacji i ich znakowanie

- “Jan **przyjechał**_[ACTION] wczoraj późnym wieczorem”
- “Jan **chętnie przyjechał**_[ACTION]by do nas na wakacje”
- “Wiesław **został** dyrektorem”
- “Ambroży **musi**_[_STATE] już wracać z wakacji”

- E. "Wiesław zaczął_[ASPECTUAL] płakać"
- F. "Ania robi_[ACTION] pranie"
- G. "Nie podnoś_[ACTION] na mnie głosu"
- H. "Przywitalo_[ACTION] go z radością"
- I. "Trzeba_[I_STATE] już wracać z wakacji"
- J. "A ten go ciach_[ACTION] na plasterki"
- K. Z przykładów powyżej:
- "Ambroży musi już wracać_[ACTION] z wakacji",
 - "Wiesław zaczął płakać_[ACTION]",
 - "Trzeba już wracać_[ACTION] z wakacji"
- L. "Śląsk mistrzem Polski"
- M. "Wiesław zdrów jak ryba"
- N. "Stefan do wszystkiego pierwszy"

WYJĄTEK!

Wyjątek stanowią sytuacje, w których przymiotnik oznacza stan z kategorii I_State, np.

"Bolesław założył kombinezon oraz gumki i był już gotowy_[I_STATE] do odśnieżania"

- O. "Facet to świnia"
- P. "Zal_[I_STATE] mi Justina Biebera"
- Q. "Trudno, musisz wybierać."
- R. "Sam jestem, żona w sklepie."
- S. "Oni by się z tobą nie cackali. Tylko w łeb i do doła."
- T. "Telewizor _ pedagog"
- U. "Ania robi pranie_[ACTION]"
- V. "Nadjeżdżający_[ACTION] samochód narobił dużo hałasu"

UWAGA!

Znakujemy również przydawki gatunkowe, ale na etapie wprowadzania atrybutów powinna zostać wprowadzona informacja o wszechczasowości sytuacji, np.

Lampy wiszące_[STATE] leżały na półkach.

Aparatura nagłaśniająca_[ACTION] nie daje rady.

Imiesłów, który podlega anotacji, może być sparafrazowany poprzez konstrukcję: 'taki, który coś robi' lub 'taki, który ktoś coś zrobił'; np. śpiący czyli 'taki, który śpi'

Oznaczony element musi nieść wystarczająco informacji do zaklasyfikowania sytuacji do danej klasy. Spośród czasowników nie znakujemy jedynie tych, które pełnią funkcję gramatyczną (łączniki, być w formach analitycznych takich jak czas przyszły etc.)

Predykaty złożone

W odniesieniu do predykatów złożonych przyjmujemy więc następujące ustalenia (symbole odnoszą się do [klasyfikacji Ewy Jędrzejko](#)):

- J1. Nic nie znakujemy (poza wyjątkiem dotyczącym przymiotników z kategorii I_State (por. przykład N). Łącznik jako czasownik o gramatycznej funkcji (słowo posiłkowe) również nie podlega znakowaniu.

- "Wiesław w 2015 został strażakiem"

- J2. Znakujemy osobną klasą czasownik modalny, osobną czasownik z nim połączony
- J3. Znakujemy osobną klasą (ASPECTUAL) czasownik fazowy, osobną czasownik z nim połączony
- J4. Znakujemy osobną klasą **czasownik synsemantyczny** (ang. *light predicate, light verb*) - LIGHT_PREDICATE; osobną zaś klasą **nominalizację**:

- “**Józek zrobił**_[LIGHT_PREDICATE] **pranie**_[ACTION] **wczoraj rano**” (zrobił pranie = wyprał)
- “**Demonstracje**_[ACTION] **trwały**_[LIGHT_PREDICATE] **dwa tygodnie**” ?? (*demonstracje trwały = demonstrowali*)
- “Zbigniew W. **dokonał**_[LIGHT_PREDICATE] **morderstwa**_[ACTION] **porwanego mężczyzny**” (*dokonał morderstwa = zamordował*)
- “Zbigniew W. **dokonał**_[LIGHT_PREDICATE] **egzekucji**_[ACTION] **na porwanym mężczyźnie**”
- “**Demonstracje**_[ACTION] **miały**_[LIGHT_PREDICATE] **miejsce**”

- J5. Znakujemy tylko czasownik. Chunker powinien rozpoznać, że jest to jednostka wielowyrazowa.

[Zasada 1] Czasownik pojawiający się w tej klasie nie należy do kategorii *light predicate* tylko do kategorii, do której zaliczylibyśmy całą frazę. Nie rozpatrujemy tego czasownika w oderwaniu od innych elementów złożonego predykatu.

- “FraneK [**dał**_[ACTION] **ciała**]_{VP} **na wczorajszym egzaminie.**”
- “FraneK [**dał**_[REPORTING] **znać**]_{VP} **o wczorajszym egzaminie.**”

- J6. Znakujemy tylko czasownik
Stosujemy [Zasadę 1](#).

Uwaga!

W przypadku predykatów złożonych pierwszym krokiem jest sprawdzenie, czy połączenie wyrazów nie jest już jednostką słownika, co najprościej można zrobić przeglądając Słowność. W takiej sytuacji nie mamy do czynienia z *light predicate* i *nominalizacją* (jak w przypadku J4) tylko z pojedynczym oznaczeniem (jak w J5), np. dać dotację już jest zwrotem utartym i znajduje się w słowniku, więc nie ma potrzeby znakowania tego jako dać (*light predicate*) + dotację (*action* - *nominalizacja*), tylko od razu głowę (dać) jako *action*.

Identyfikacji frazeologizmów może również służyć [Uniwersalny Słownik Języka Polskiego](#), który odnotowuje tego typu wyrażenia.

Klasy sytuacji a części mowy

Zasadniczo znakujemy sytuacje wyrażone czasownikami (do czasowników zaliczamy również imiesłowy oraz gerundia) i rzeczownikami. Wyjątek stanowią dwie klasy: State oraz I_State. W ich przypadku znakujemy jedynie wystąpienia czasownikowe.

Algorytm postępowania przy oznaczaniu wyznaczników sytuacji

Wejście: S – [językowy wykładnik sytuacji](#)

[pytanie1] Czy S nazywa **akcję** (zdarzenie, czynność, proces, działanie, wypadek, akt) lub **stan** (a także ich zbiory) rozpatrywane na poziomie pozatekstowym?

TAK ⇒ goto [pytanie2](#)

NIE ⇒ nie znakujemy

[pytanie2] Czy S jest [złożonym znakiem predykcji](#)⁵?

TAK ⇒ goto [pytanie3](#)

NIE ⇒ goto przejdź do [pytania4](#)

[pytanie3] Czy S jest [metaforą](#), [idiomem](#)?

TAK ⇒ znakujemy tylko głowę goto [pytanie7](#)

NIE ⇒ goto przejdź do [pytania4](#)

[pytanie4] Czy S jest orzeczeniem imiennym?

TAK ⇒ nie znakujemy

NIE ⇒ Zajmujemy się osobno składniki predykatu:

- Analizując element nadrzędny (formę osobową czasownika), przejdź do [pytania5](#);
- Analizując element podrzędny, przejdź do [pytania1](#).

[pytanie5] Czy S spełnia wymagania stawiane klasie [LIGHT PREDICATE](#)?

TAK ⇒ goto [pytanie6](#)

NIE ⇒ goto [pytanie7](#)

[pytanie6] Czy S łączy się z [nominalizacją](#)?

TAK ⇒ znakujemy jako [LIGHT_PREDICATE](#)

NIE ⇒ nie znakujemy

[pytanie7] Czy S wprowadza inną sytuację (łączyć się z [sytuacją X](#))?

TAK ⇒ goto [pytanie9](#)

NIE ⇒ goto [pytanie8](#)

⁵ “Złożonym znakiem predykcji”, a nie “elementem złożonego znaku predykcji” (szczególnie ważne przy przejściu z [pytania4](#)).

[pytanie8] Czy S może wprowadzać inną sytuację (łączyć się z [sytuacją X](#))?

TAK ⇒ goto [pytanie9](#)

NIE ⇒ goto [pytanie13](#)

[pytanie9] Czy S to [stan](#)?

TAK ⇒ znakujemy jako [I_STATE](#)

NIE ⇒ goto [pytanie10](#)

[pytanie10] Czy S informuje o [fazie](#) sytuacji?

TAK ⇒ znakujemy jako [ASPECTUAL](#)

NIE ⇒ goto [pytanie11](#)

[pytanie11] Czy S nazywa [relacjonowanie](#)?

TAK ⇒ znakujemy jako [REPORTING](#)

NIE ⇒ goto [pytanie12](#)

[pytanie12] Czy S nazywa [percepcję](#)?

TAK ⇒ znakujemy jako [PERCEPTION](#)

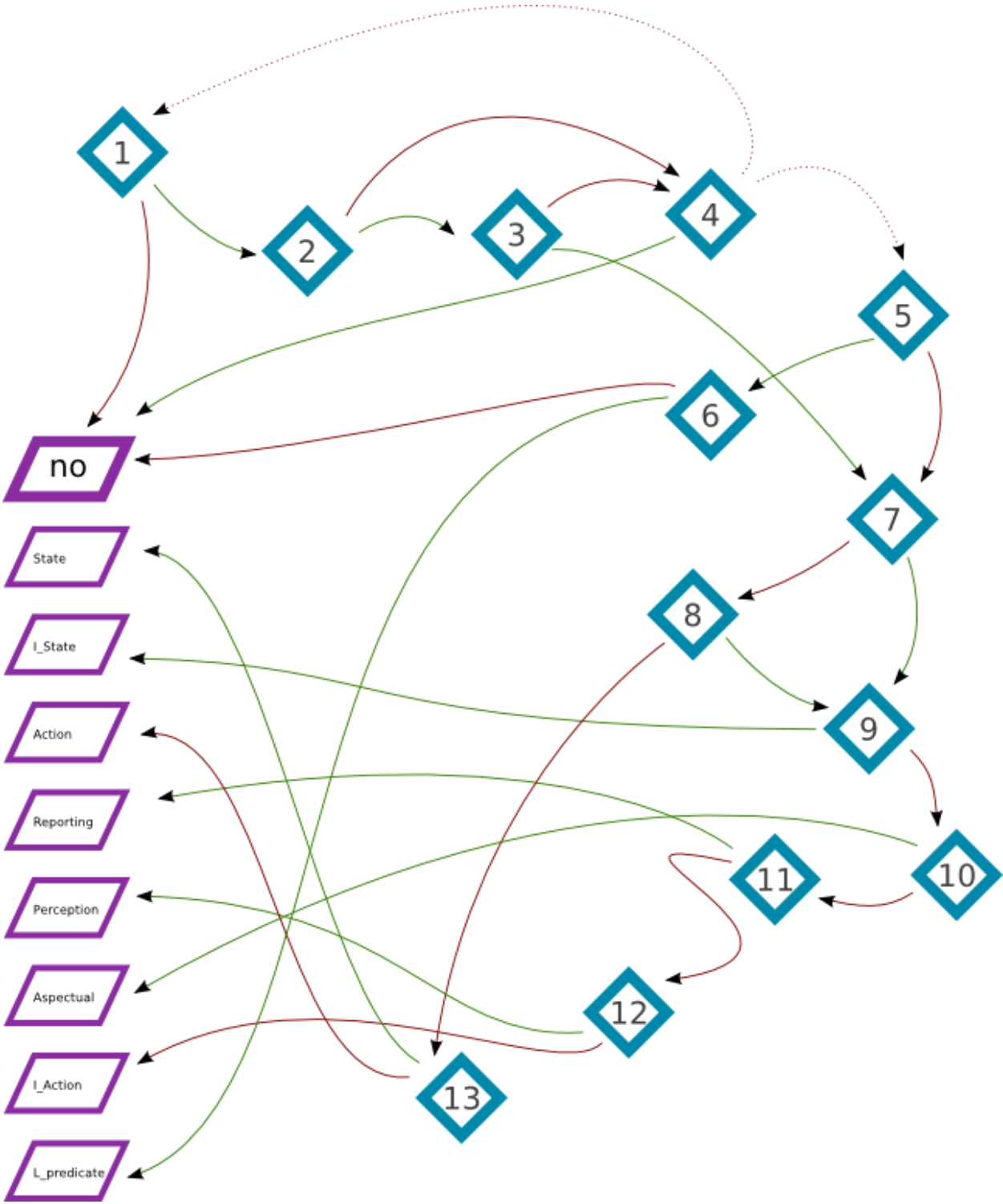
NIE ⇒ znakujemy jako [I_ACTION](#)

[pytanie13] Czy S to [stan](#)?

TAK ⇒ znakujemy jako [STATE](#)

NIE ⇒ znakujemy jako [ACTION](#)

Schemat działania algorytmu

Atrybuty sytuacji

Ogólność (generality)

Niektóre sytuacje odznaczają się znaczną czasową rozciągłością i nie wiążą się z żadnym konkretnym momentem (odcinkiem) czasu. Gramatyka mówi o aktualnym i nieaktualnym użyciu czasów gramatycznych (Laskowski: 173), ale również w odniesieniu do form nominalnych, którym nie można przypisać wartości czasu, można stosować tego typu rozróżnienie denotowanych sytuacji.

W ramach tego atrybutu wprowadzamy dwie wartości: *generic* ('GEN') i *specific* ('SPEC'). Wartość *generic* odnosi się do sytuacji ogólnych tj. praw, zwyczajów, reguł, zasad etc. W ujęciu Laskowskiego (173) będą to sytuacje mające charakter:

- zwyczajowy
np. *Wiesiu dużo jeździ na rowerze, Andrzej kąpie się w soboty*
- wszechczasowy
np. *Ziemia krąży wokół słońca, Rejestr wyborców służy do sporządzania spisów wyborców*

Jest oczywiste, że tylko zdarzenia⁶ odbywające się w teraźniejszości i odbywające się w przeszłości są realnymi zdarzeniami podlegającymi falsyfikacji. Tej faktywności nie należy jednak mylić z ogólnością, bowiem również przewidywania mogą dotyczyć umiejscowionych w czasie sytuacji. Tak należy potraktować również sytuacje, do których, pomimo przewidywań, nie doszło. Tak więc wszystkie sytuacje konkretne, które można umieścić w czasie (bez względu na czas zajścia), powinny uzyskać wartość *specific*.

Biegunowość (polarity)

W ramach tego atrybutu zostaną wprowadzone dwie przeciwległe wartości: *afirmacja* ('POS') i *negacja* ('NEG'). Negacja jest "składnikiem semantycznej struktury wyrażenia zdaniowego, za pomocą którego mówiący odrzuca wydany uprzednio (lub domyślny) sąd" (EJO: 390). Negacja może pełnić samodzielnie funkcję rematu w zdaniu, którego tematem jest cały wydany sąd. Są to zdania typu: *nieprawda, że...; jest fałszem to, że...; Zaprzeczam, jakobym...* Takiej negacji w tym momencie nie uwzględniamy. Na tym etapie wprowadzamy jako atrybut jedynie negację wewnętrzną, którą zawierają zdania przeczące. Inny podział negacji ma charakter formalnosemantyczny i nie ma pokrywa się z podziałem na negację rematyczną i wewnętrzną. Jemu poświęcimy więcej miejsca poniżej.

⁶ w sensie ogólnym

Negacja zdaniowa

Na ogół za negację zdaniową rozumie się partykułę przeczącą przy orzeczeniu. Jest to podstawowa rozpatrywana przez nas forma negowania zdarzeń. Kategoria negatywności dzieli zbiór konstrukcji werbalnych na dwa podzbiory: bezpośrednio (a) lub niebezpośrednio (b) zaprzeczone i niezaprzeczone (c) (Saloni et al.: 157). Różnica pomiędzy konstrukcjami zaprzeczonymi bezpośrednio a konstrukcjami z pośrednim przeczeniem wiąże się z bezpośrednim lub pośrednim występowaniem partykuły “nie” przed formą wyrazową czasownikową. Ta druga możliwość jest realizowana w [predykatkach złożonych](#), których oba elementy podlegają znakowaniu (J2, J3 i J4). W typowych sytuacjach w ich przypadku bezpośrednio negowany jest tylko jeden (nadrzędny składniowo) element, np.

- A. nie→[chcę]_{I_STATE} [iść]_{ACTION} do domu
- B. nie→[skończył]_{ASPECTUAL} [budować]_{ACTION} domu
- C. nie→[wykonał]_{LIGHT_PREDICATE} [skoku]_{ACTION}

Należy zauważyć, że zaprzeczenie sytuacji należącej do klasy I_STATE, I_ACTION bądź ASPECTUAL nie wiąże się z zaprzeczeniem pojawienia się sytuacji będącej argumentem (prawdziwość frazy A nie oznacza, że osoba mówiąca nie *szła* do domu, podobnie jak prawdziwość zdania B nie oznacza, że osoba mówiąca nie *budowała* domu). Wprowadzając atrybuty nie analizujemy jednak stanu faktycznego sytuacji pośrednio zaprzeczonych. Przypisywanie atrybutu biegunowości wiąże się z oceną, czy mamy do czynienia z bezpośrednią negacją, czy nie, tak więc powyższe przykłady powinny zostać następująco opisane:

- A. [chcę] polarity = ‘NEG’ [iść] polarity = ‘POS’
- B. [skończył] polarity = ‘NEG’ [budować] polarity = ‘POS’
- C. [wykonał] polarity = ‘NEG’ [skoku] polarity = ‘POS’

Negacja wyrazowa

Negacja wyrazowa w naszym przypadku dotyczy negowania: imiesłówów, gerundiów oraz (w [sytuacjach wyjątkowych](#)) przymiotników. Nominalizacje niebędące gerundiami negowane są tylko za pomocą negacji reumatycznej.

Modalność (modality)

Modalność w szerokim rozumieniu to ustosunkowanie się mówiącego do treści *dictum* (EJO: 371).

Środkami gramatycznymi reprezentującymi modalność, które mogą zostać automatycznie zinterpretowane, są tryby czasownika (tryb rozkazujący jest wykładnikiem

ustosunkowania nakazującego; tryb przypuszczający jest morfologicznym wskaźnikiem nacechowanej modalności epistemicznej).

Czas (tense)

Atrybut sytuacji, jakim jest czas, zostanie rozpoznany automatycznie. Formy nominalne (poza gerundiami, które mogą wchodzić w paradygmat fleksyjny czasownika) w ramach tego atrybutu uzyskują wartość 'NONE'.

Aspekt (aspect)

Atrybut sytuacji, jakim jest aspekt, zostanie rozpoznany automatycznie. Formy nominalne (poza gerundiami, które mogą wchodzić w paradygmat fleksyjny czasownika) w ramach tego atrybutu uzyskują wartość 'NONE'.

Analiza przypadków szczegółowych

1. Nie oznaczamy stanów, w przypadku których nie został wyrażony ich nosiciel. Rozważmy kilka zdań, których presupozycją jest to, że Janek jest dyrektorem IBM
 - a. **Janek** jest dyrektorem IBM
 - b. **Janek**, Dyrektor IBM, ...
 - c. Dyrektor IBM powiedział ... (brak nosiciela)
 - d. Pełnił funkcję dyrektora ... (nosiciel konotowany)
 - e. **Były wicedyrektor** IBM, obecny dyrektor Intela, przyszły premier...

2. **Wczoraj** został **aresztowany**_[ACTION] **Krzysztof W.**

"Został" nie zostanie oznaczony ponieważ pełni wyłącznie funkcję gramatyczną

3. **Marek** **poszedł**_[ACTION] **spać**_[ACTION] **bardzo późno.** ??

Marek **poszedł**_[ASPECTUAL] **na studia**_[ACTION] **bardzo późno.**

W tym przypadku "pójść" oznacza tyle co: «rozpocząć jakąś czynność, zacząć gdzieś uczęszczać, wybrać jakiś zawód, kierunek studiów itp.»

4. **Gmina Bov** została **utworzona**_[ACTION] **1 kwietnia 1970** **na mocy** **reformy**_[ACTION] **podziału administracyjnego Danii.**

"Podział" rozumiany jest tutaj jako efekt działania, a nie samo działanie.

5. **Wynika**_[ACTION] **to z faktu, że istnieje**_[STATE] **niewielu kupujących** **chcących**_[I_ACTION] **je nabyć**_[ACTION]

"Kupujący" to rzeczownik - nazwa osoby.

Do rozważenia zostaje status czasownika "wynika".

Referencje

[TimeML]

1. Roser Saurí, Jessica Littman, Bob Knippen, Robert Gaizauskas, Andrea Setzer, James Pustejovsky (2006), [TimeML Annotation Guidelines Version 1.2.1](#),

[składnia]

1. (EJO) *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego* (1999), red. Kazimierz Polański, Wrocław: ZNiO
2. E. Jędrzejko (1993), *Nominalizacje w systemie i w tekstach współczesnej polszczyzny*, Katowice: Uniwersytet Śląski
3. E. Jędrzejko (2011), *The problematics of describing periphrastic predication. Between word and image*, "Studies in Polish Linguistics", vol. VI, <http://www.wuj.pl/UserFiles/File/SPL%206/3-SPL-Vol-6.pdf>
4. S. Jodłowski (1976), *Podstawy polskiej składni*, Warszawa: PWN
5. R. Laskowski (1998), *Kategorie morfologiczne języka polskiego - charakterystyka funkcjonalna*, [w:] *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia*, cz. 1, Grzegorzczkowska R., Laskowski R., Wróbel H. (red.), Warszawa: PWN.
6. Kotsyba, N. (2007). Semantics of light verbs in lexicographical presentation. In: *Proceedings of the international conference 'Modern Problems of Lexicography' held in Grodno, Belarus, 19-21 October 2007*. Retrieved from: http://domeczek.pl/~natko/papers/nk_GrodnoX07.pdf
7. Z. Saloni, M Świdziński (1998), *Składnia współczesnego języka polskiego*, wyd. IV, Warszawa: PWN
8. Z. Topolińska (1984), *Składnia grupy imiennej* [w:] *Gramatyka współczesnego języka polskiego*, red. Z Topolińska, Warszawa, s. 301-384

[inne]

1. K. Polański (red.) (1999), *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*, Wrocław: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich